

ELS MEUS AVANTPASSATS

SUPOSANT QUE A VÓS O QUE A ALGUN VOSTRE JOVE AMIC —ELS AMICS DEL MEU TEMPS GAIREBÉ TOTS HAN MORT— PUGUI INTERESSAR LA DATA DEL MEU NAIXEMENT, M'ÉS AGRADABLE DE FER-VOS SABEDOR QUE VAIG NÉIXER A MANLLEU, A LA PLANA DE VIC, EL DIA 11 DE DESEMBRE DE 1873.

EL MEU AVI PATERN ERA D'OSSEJA, I DE LA Cerdanya francesa vingué en aquest país. Vingué amb la família, i el seu fill gran fou, al cap d'uns anys, el meu pare. L'avi Puget s'establí a Vic, on construí una baluerna que en el meu temps venguérem. En el casalot, hi establí una fàbrica de filats i teixits, molt primitiva, accionada per mules. En determinats moments la família arribà a tenir quaranta-vuit mules a l'estable. Aquests animals, dividits en quatre tandes de dotze mules, accionaven una nòria que posava en moviment una complicada i sorollosa màquina de filar i de teixir.

El país, llavors, era verge. L'any 44. El meu avi comprà un petit salt d'aigua a Manlleu i s'hi establí amb la família. Vengué les velles mules i utilitzà, enmig d'una admirativa expectació general, la força hidràulica. La prehistòria de la industrialització del tèxtil, en aquest país, va lligada amb la capacitat de treball d'unes quantes famílies franceses.

Els Puget, d'Osseja, foren una de les famílies més antigues de la Cerdanya francesa.

[...]

Pocs dies després, el pare anà a Barcelona per mobilitzar sobre Manlleu unes bales de cotó per evitar la completa paràlització del poble. Trobant-se a la fonda d'Espanya, on baixava habitualment, fou denunciat com a «recaudador» de contribucions carlista. Per fortuna, un seu amic -el senyor Sindreu- l'avisà a temps. Davant de la fonda es produí un tumult, però el pare havia ja passat per ull i caminava a peu, cap a Sant Andreu, per tal de prendre el tren de Granollers. A Granollers, agafà la tartana del Merlino, de Vic.

A la tartana s'assabentà que entre la Garriga i el Figaró havia aparegut un «cabecilla» que actuava pel seu compte, anomenat en bet de l'Abella, el qual havia considerat una provocació el fet que hagués passat una determinada quantitat de cotó cap al Ter sense pagar el peatge que ell havia establert. En un moment de furor, bet havia donat ordres als seus homes que, en el cas que fos detingut un tal Puget de Manlleu, fos lligat a la cua d'un cavall i arrossegat a tot galop.

El pare decidí prendre les coses frontalment i, revestint-se de valor, es presentà davant del bandit.

—Qui sou vós? —li demanà bet.

—Sóc Puget, de Manlleu.

Davant de tanta serenitat, bet es descompongué. Es produí una llarga i complicada explicació. Al final s'arreglà l'afar del cotó i del retorn del pare a casa.

Feia a penes vint-i-quatre hores que havia arribat quan en Xicu de Taradell, amb els seus voluntaris de la República, entrà a Manlleu. Pocs moments

DESPRÉS, UNA PATRULLA TRUCÀ A CASA AMB LA MISSIÓ DE DETENIR EL «RECAUDADOR DE CONTRIBUCIONS CARLISTA» I TRASLLADAR-LO A LA PRESÓ DE VIC.

ELS VOLUNTARIS TENIEN MALA FAMA. ELS TRASLLATS EREN CONSIDERATS MOLT PERILLOSOS. EN AQUEST PAÍS, EL QUE S'ANOMENA EL «PASSEIG» FA MOLTÍSSIMS ANYS QUE FOU

INVENTAT. EL MEU PARE ES NEGÀ, NATURALMENT, A SEGUIR. XICU DONÀ TOTA CLASSE DE SEGURETATS I LA PARAULA D'HONOR QUE EL PRES SERIA LLIURAT AL COMANDANT DE LA PLAÇA DE VIC. DESPRÉS D'UNA LLARGA DISCUSSIÓ QUEDÀ ENTÈS QUE L'ALCALDE DE MANLLEU ACOMPANYARIA, EN UNA TARTANA, EL DETINGUT A VIC. EN AQUELL MOMENT, ESTANT EL POBLE EN MANS DELS REPUBLICANS, L'ALCALDE ERA, ÉS CLAR, REPUBLICÀ. QUAN ELS CARLISTES, EN CANVI, PRENIEN EL POBLE, L'ALCALDE REPUBLICÀ DESAPAREIXIA I L'ALCALDE TENIA EL MATÍS DE L'OCUPANT. SEMBLAVA QUE JUGAVEN A CUIT.

—VOSTÈ ÉS «RECAUDADOR» DE CONTRIBUCIONS CARLISTES! —DIGUÉ SEVERAMENT EL COMANDANT DE LA PLAÇA.

—SÍ SENYOR! DE LA MATEIXA MANERA QUE DEMÀ SERÉ EL «RECAUDADOR» DE LES CONTRIBUCIONS REPUBLICANES! —CONTESTÀ ENCARA MÉS SEVERAMENT EL PARE. PERÒ, DAVANT DE L'ESCÀNDOL DE LA DETENCIÓ, S'HAVIA MOBILITZAT LA CIUTAT, I AIXÒ POGUÉ EVITAR UNA DESGRÀCIA.

EN AQUELLA ÈPOCA ES VIVIA AIXÍ. LA INQUIETUD, LES DIFICULTATS, EREN CONSTANTS. EL PARE CONTAVA MOLTES COSES D'AQUEST AIRE.

UN CAPVESPRE D'HIVERN ES TROBAVA A LA FÀBRICA, SITUADA ALS AFORES DE LA POBLACIÓ. TOTHOM HAVIA JA PLEGAT. AL DESPATX HI HAVIA UN SOL ESCRIVENT: BRACONS. SE SENTÍ TOT D'UNA QUE TRUCAVEN A LA PORTA. DAVANT DE LA PORTA DEL DESPATX HI HAVIA UN REPLÀ I UNA PETITA ESCALA.

—QUI HI HA? —DIGUÉ EL MEU PARE, OBRINT LA PORTA I APAREIXENT EN EL REPLÀ.

A BAIX, EN LA VAGA CLAROR DE L'HORA, ES DISTINGIA UN CAPITÀ CARLISTA AMB QUATRE INDIVIDUS QUE SEMBLAVEN ARMATS. EL CAPITÀ DIGUÉ QUE VENIA DE LA PART DEL GENERAL SAVALLS, EL QUAL NECESSITAVA MIL DUROS AMB LA MÀXIMA URGÈNCIA.

—DIGUEU A SAVALLS —FÉU EL MEU PARE— QUE AQUESTES NO SÓN HORES NI AQUESTA ÉS LA MANERA DE DEMANAR DINERS...

—QUAN ELS PODREM TENIR? —PREGUNTÀ EL CAPITÀ, AMB IMPERTINÈNCIA.

DAVANT DE LA PREGUNTA, EL PARE COMPREGUÉ QUE ES TRACTAVA DE LLADRES VESTITS DE CARLISTES. I, DAVANT DEL TEMOR D'ÉSSER PRES COM A OSTATGE, FÉU UN SALT PER LA BARANA DE L'ESCALA I DESAPAREGUÉ EN L'OBSCURITAT. LA RAPIDESA DEL MOVIMENT EVITÀ LA DESCÀRREGA DE TRABUCS I PISTOLES. JA DESEIXIT, ES DIRIGÍ AL MOLÍ QUE HI HAVIA PROP DE LA FÀBRICA. ENVIÀ EL MOLINER A LA MEVA MARE, DE SEGUIDA, ORDENANT-LI QUE AQUELLA NIT NO OBRÍS LA PORTA A NINGÚ, PASSÉS EL QUE PASSÉS. MENTRESTANT ELS FACINEROSOS ENTRAREN AL DESPATX I S'EMPORTAREN BRACONS, L'ESCRIVENT. ERA JA NEGRA NIT QUAN ARRIBAREN A LA PORTA DE CASA I TRUCAREN. ERA A L'HIVERN. ELS CARRERS EREN OBSCURS I DESERTS. NO ES VEIA UNA ÀNIMA. LA MARE OBRÍ EL BALCÓ DEL PRIMER PIS.

—CARLISTES! —CRIDAREN DES DEL CARRER.

—TINC ORDRES DE NO OBRIR NINGÚ, PASSI EL QUE PASSI.

—LI PORTEM UNA COMUNICACIÓ INOLT IMPORTANT...

LA MARE LLIGÀ UN CORDILL A UN CISTELL I L'ARRIÀ A BAIX. ELS DEL GRUP ESCRIVIREN UN PAPER I EL POSAREN DINS DEL CISTELL: «SI NO LLIUREU MIL DUROS DE SEGUIDA —

DEIA EL PAPER— MORIRÀ UN HOME». LA MARE TANCÀ EL BALCÓ I REFORÇÀ LES PORTES. AL CAP D'UNA LLARGA ESTONA, ELS BANDITS SE N'ANAREN. PORTAREN BRACONS AL CLOT DEL CAPELLÀ, ON EL TINGUEREN UNA LLARGA TEMPORADA. EN TORNAR A MANLLEU CONTÀ QUE ELS SUPOSATS CARLISTES EREN VOLUNTARIS DE LA REPÚBLICA CAPITANEJATS PER UN TAL TARGARONA, ELS QUALS, VESTITS DE VOLUNTARI, ES DEDICAVEN AL SAQUEIG I A LA DEPREDACIÓ. MENTRESTANT, CALGUÉ ANAR PAGANT LA CONTRIBUCIÓ ALS CARLISTES PER EVITAR QUE CADA VEGADA QUE ENTRAVEN S'EMPORTESSIN ELS OSTATGES. AQUESTA OPERACIÓ, LA REALITZAVEN, PERSONALMENT, EL PARE I LA MARE. QUAN S'ACOSTAVA EL VENCIMENT, APAREIXIA UN INDIVIDU QUE, DESPRÉS DE DONAR EL SANT I SENYA, PROPOSAVA LLOC, DIA I HORA PER A FER EL PAGAMENT. DE VEGADES CALGUÉ PORTAR ELS DINERS AL VILÀ DE SANT BOI; ALTRES, A MADIROLES O A COMA D'ORÍS. S'HI DIRIGIEN, GENERALMENT, A PEU. LA MARE PORTAVA ELS DINERS COSITS A LA COTILLA. EL MEU PARE S'HAVIA FET FER UNA ESCRIPTURA PER DEMOSTRAR, EN CAS DE DIFICULTATS, QUE ANAVA A PRENDRE POSSESSIÓ D'UNA FINCA. ARRIBAVEN AL LLOC CONvingut —QUE SEMPRE FOU ALGUNA GRAN MASIA— QUE COMENÇAVA DE FOSQUEJAR. TOT D'UNA SENTIEN EL TROT D'UNS CAVALLS... ERA LA INTENDÈNCIA CARLISTA. ESCORTATS PER LA FORÇA, ARRIBAVEN A LA CASA. UN DELS QUI SOLIEN DEDICAR-SE A LA FEINA DE COBRAR ERA EL PARE DE L'ADVOCAT ALIER, AQUELL SENYOR TAN FLAC I ESGROGUEÏT QUE PASSAVA TANTES HORES A LA BIBLIOTECA DE L'ATENEU. ES PAGAVA LA CONTRIBUCIÓ I DESPRÉS SOPAVEN A LA CUINA DE LA MASIA. A LA MATINADA INICIAVEN EL RETORN AMB LES MATEIXES PRECAUCIONS QUE A L'ANADA.

QUINS TEMPS, VALGA'M DÉU! PERÒ EL CERT ÉS QUE ELS HOMES SOM FETS D'UNA MANERA QUE NOMÉS APRECIEM LA PAU I LA SEGURETAT QUAN HO HEM PERDUT. ÉS UN FET BEN ESTRANY.

UN DELS MILLORS AMICS DEL MEU PARE FOU L'AVI DE RUSIÑOL, DON JAUME RUSIÑOL, QUE SANTIAGO IMMORTALITZÀ EN LA FIGURA DEL SENYOR ESTEVE. UNA VEGADA DON JAUME DEIXÀ AL MEU PROGENITOR SETZE MIL DUROS —QUANTITAT QUE LLAVORS ERA UNA FORTUNA— QUE FOREN TORNATS AL CAP D'UN ANY I MIG, COM HAVIA ESTAT ESTABLERT, D'UNA INANERA MATEMÀTICA. EL QUI SERVÍ PER A CREAR LA FIGURA DEL SENYOR ESTEVE, TEMPERAMENT DE LIBERAL-CONSERVADOR, HOME ENÈRGIC I ACTIU, UN DELS PRIMERS CATALANS D'IDEES PRÒPIAMENT MODERNES, FOU UN SENYOR D'UNA INCOMPARABLE BONDAT.

[...]

LES PRIMERES QÜESTIONS SOCIALS

PEL QUE VEIG, ARA ES CELEBREN MOLTES FESTES, PERÒ TINC LA IMPRESSIÓ QUE EN EL MEU TEMPS ENCARA SE'N CELEBRAVEN MÉS. LLAVORS GAIREBÉ TOTES LES FESTES EREN DE PRECEPTE I HI HAVIA, A MÉS A MÉS, LES MITGES FESTES —LES MITGES CREUS—, AQUELLES MITGES FESTES TAN CURIOSAS QUE DE VEGADES ES CELEBRAVEN AL MATÍ, I N'HI HAVIA D'ALTRES QUE ES FEIEN A LA TARDA. GAIREBÉ TOTES TENIEN UN ORIGEN RELIGIÓS O ECLESIASTIC. LES D'AVUI, EN CANVI, TENEN UNA SIGNIFICACIÓ CÍVICA I REMEMOREN ESDEVENIMENTS POLÍTICS MÉS O MENYS IMPORTANTS.

QUAN L'ESGLÉSIA SUPRIMÍ DE LA LLISTA DE FESTES DE PRECEPTE LA DE LA MARE DE DÉU DEL CARME, EL PARE PREGUNTÀ ALS OBRERS DE LA FÀBRICA QUÈ PENSAVEN FER: TREBALLAR O QUEDAR-SE A CASA. PER UNANIMITAT ACORDAREN VENIR A TREBALLAR. AIXÒ CAIGUÉ MALAMENT EN DIVERSES ALTRES FÀBRQUES I SOBRETOT EN UNA PART DE LA MASSA OBRERA DE MANLLEU, QUE LLAVORS ESTAVA DOMINADA PER UN TAL PAYENT,

QUE FOU UN DELS PRIMERS ANARQUISTES QUE CRONOLÒGICAMENT PARLANT HABITÀ LA POBLACIÓ. PAYENT I ELS SEUS AMICS ACORDAREN QUE LA DECISIÓ PRESA PELS OBRERS DE LA FÀBRICA DEL PARE ERA UNA PROVOCACIÓ. REALMENT L'INTERÈS QUE PAYENT I ELS ANARQUISTES DEMOSTRAVEN PERQUÈ ELS OBRERS CELEBRESSIN LA FESTA DE LA MARE DE DÉU DEL CARME ERA N FET DIGNE D'ÉSSER MEDITAT.

AIXÍ. QUAN ARRIBÀ EL DIA I S'OBSERVÀ QUE ELS OBRERS ENTRAVEREN AL TREBALL, S'ARMÀ UN TUMULT, I UN GRUP DE MÉS DE DUES-CENTES PERSONES, CAPITANEJAT PER PAYENT, ES PRESENTÀ VOCIFERANT A LA PORTA DEL DESPATX. «MORI PUGET!», CRIDAVA LA MULTITUD. «ÉS FESTA DE PRECEPTE! S'HA DE TANCAR! SI NO TANQUEU CALAREM FOC A LA FÀBRICA!»

LA PORTA DEL DESPATX ERA UNA MICA ALTA I TENIA AL DAVANT UNA ESCALA AMB UN REPLÀ. EN EL PUNT MÉS FORT DEL REBOMBORI, EL PARE APAREGUÉ A LA PORTA AMB LA SEVA HABITUAL PRESENCIA D'ESPERIT, PERÒ AMB UNA PISTOLA A LA MÀ. ES TROBÀ AMB PAYENT CARA A CARA.

—SI DONEU UN PAS MÉS, DISPARO! —DIGUÉ AMB UN AIRE SERIÓS EL PARE.

PAYENT FÉU UN PAS ENRERE.

ES PRODUÍ UN GRAN SILENCI. ELS OBRERS ACABAREN D'ENTRAR PACÍFICAMENT A LA FÀBRICA ; S'HI MANTINGUEREN. PAYENT TINGUÉ UN MOMENT DE DUBTE I DESPRÉS CRIDA A LA MASSA:

—ANEM A TRENAR LES ESCLUSES DEL SALT!

SE N'ANAREN CRIDANT, TRENAREN LES ESCLUSES. PERÒ NO PASSÀ RES. DES DE LLAVORS, SEMPRE MÉS S'HA TREBALLAT A MANLLEU PEL CARME.

AQUESTA ESCENA M'IMPRESSIIONÀ MOLTÍSSIM DE CRIATURA. EL PARE MANTINGUÉ A RATLLA MÉS DE DOS-CENTS HOMES. UN HOME SOL L'HAURIA POGUT ESQUARTERAR. L'ESCENA EM FÉU COMPRENDRE QUE EL QUE FACILITA MÉS LA PRODUCCIÓ D'ACTES VANDÀLICS ÉS LA COVARDIA DE L'AUTORITAT. EL PARE FOU UN HOME VALENT I RAONABLE.

MANLLEU HA JUGAT UN GRAN PAPER EN LA HISTÒRIA DE LA LLUITA SOCIAL CATALANA. UNA DE LES PRIMERES VAGUES DEL PAÍS TINGUÉ LLOC A MANLLEU A L'ÈPOCA DEL PARE. PER SUBSTITUIR ELS VAGUISTES EL PATRONATGE ACONSEGUÍ QUE ENTRESSIN A TREBALLAR OBRERS DELS POBLES DELS VOLTANTS. UN DELS POBLES QUE DONÀ UN MÉS GRAN CONTINGENT FOU L'ESQUIROL, QUE ÉS EL NOM POPULAR DE SANTA MARIA DE CORCÓ. AQUESTA GENT QUE VINGUÉ DE L'ESQUIROL PER SUBSTITUIR ELS OBRERS EN VAGA FOU ANOMENADA «ELS ESQUIROLS», I AQUESTA PARAULA FOU ACCEPTADA EN LA TERMINOLOGIA SOCIAL DEL MÓN ENTER PER A SIGNIFICAR LA SUBSTITUCIÓ D'UNS OBRERS EN VAGA PER UNS ALTRES. AIXÒ US DONARÀ UNA IDEA DE LA IMPRESSIÓ ENORME QUE FÉU A TOT ARREU LA SOLUCIÓ QUE HOM DONÀ A AQUELLA VAGA.

FINS ON ARRIBA LA MEVA MEMÒRIA. MANLLEU FOU SEMPRE UNA POBLACIÓ OBRERA. AMB EL PAS DELS ANYS, L'ANARQUIзме INICIAL ES TRANSMUTÀ I EL POBLE CAIGUÉ A LES MANS D'UNS SOCIALISTES PRETENSIVOS, SABERUTS, CIENTÍFICS I PASSABLEMENT ASES. JO CREC QUE UN ANARQUISTA POT TENIR UN ESCLAT. UN SOCIALISTA, SOBRETOT SI ÉS DE TIPUS PEDANTESC, ÉS LA PURA IRRISIÓ I, POSAT A GOVERNAR O A DIRIGIR, ÉS LA CATÀSTROFE INELUCTABLE.

EL PARE DEFENSÀ SEMPRE EL PROTECCIONISME, I SOSPITO QUE AJUDÀ «LA RENAIXENSA», EL VELL DIARI D'ALDABERT I GUIMERA. EN POLÍTICA FOU UN DECIDIT PARTIDARI DELS CANDIDATS D'AQUESTA TENDÈNCIA. LA PRIMERA LLUITA ENTRE PROTECCIONISTES I LLIURECANVISTES ES PRODUÍ EN EL TER, QUAN ES PRESENTÀ A DIPUTAT DON PERE BOSCH LABRÚS, DAVANT DEL QUAL EL CACIQUISME OPOSÀ LA FIGURA DEL SENYOR MALUQUER.

LA LLUITA FOU AFERRISSADA. EL DIA DE LES ELECCIONS COINCIDÍ AMB EL DINAR QUE EL PARE I ALGUNS AMICS FEREN FORA DE CASA PER CELEBRAR LA COBERTA DE LA NOSTRA CASA DE MANLLEU. EL PARE SE M'HI EMPORTÀ. ESTÀVEM MENJANT QUAN ES PRESENTÀ TOT D'UNA UN HOME DE LA NOSTRA CONFIANÇA PORTANT UN CISTELL COBERT AMB UN DRAP DE LLI BLANC. EL CISTELL, L'ENVIAVA LA MARE. ALÇAT EL DRAP, APAREGUEREN CINCO REVÒLVERS MAGNÍFICS. AL CAP DE POCA ESTONA, UN SENYOR DEMANÀ PER ENTRAR. APAREGUÉ UN PERSONATGE INCONFUSIBLE, DE BARRET FORT I LEVITA AMB SOLAPES DE SEDA, SEGUIT DE DUES O TRES PERSONES MÉS EREN POLICIES.

—QUEDEU DETINGUTS! —DIGUÉ EN CASTELLÀ.

—MOLT BÉ! —CONTESTÀ EL PARE—. SI ELS SEMBLA, ACABAREM DE DINAR. VOLEN ÉSSER-HI?

DESPRÉS ANÀREM TOTS A L'AJUNTAMENT, ELS COMENSALS FLANQUEJATS PELS POLICIES. EN ARRIBAR-HI, EL PARE DONÀ UNA SÈRIE D'ORDRES SENSE QUE ELS ENVIATS DEL GOVERNADOR I DE MALUQUER SE N'ADONESSIN. FÉU ANAR UN AMIC A SEGUIR TOTES LES CASES DEL POBLE QUE TENIEN UN O ALTRE MITJÀ DE LOCOMOCIÓ PER LLOGAR, EN NOM SEU, TOTES LES TARTANES I TARTANERS DE LA POBLACIÓ.

A CASA DE LA VILA HI HAVIA UNA EFERVESCÈNCIA CONSIDERABLE. AL CAP DE POCA ESTONA D'HAYER-HI ARRIBAT, EL CAP DE POLICIA S'HAVIA POSAT A DISCUTIR, CRIDANT, AMB UN AMIC DEL PARE. DE SOBTE, FÉU L'ACCIÓ DE VOLER-LI PEGAR. EL PARE SE LI ABALANÇÀ, L'AGAFÀ PER LA LEVITA, I LA SOLAPA DE SEDA LI QUEDÀ A LA MÀ. ES PRODUÍ UNA CONFUSIÓ INEXTRICABLE. EM VEIG ARRAPAT A LES CAMES DEL PARE ANANT D'UNA BANDA A L'ALTRA: EM TRANSPORTAVA SENSE ADONARSE'N. MENTRESTANT, ES PRODUÍ UN JOC DE BUFETADES, MOLT ANIMAT. EL TUMULT ES CALMÀ UNA MICA QUAN L'ALCALDE ANUNCIÀ QUE DE L'AVENÇ DE L'ESCRUTINI RESULTAVA QUE DON PERE BOSCH LABRÚS SORTIA DIPUTAT PER UNA ACLAPARADORA MAJORIA. ELS POLICIES, QUE HAVIEN REBUT DE VALENT, DESAPAREGUEREN. TRACTAREN DE LLOGAR UNA TARTANA QUE ELS PORTÉS A VIC, I NO EN TROBAREN CAP. TOTES HAVIEN ESTAT LLOGADES. ERA A L'ESTIU. FEIA UN SOL DE JUSTÍCIA; HAGUEREN D'ARIAR A PEU A VIC MALEINT LES ELECCIONS HI ARRIBAREN DE NEGRA NIT, COBERTS DE SUOR I DE POLS, ESPEUATS. QUAN, L'ENDEMÀ, ARRIBAREN A BARCELONA, DEMANAREN AL GOVERNADOR, EN NOM DE TOT EL SANTORAL, QUE NO ELS ENVIÉS MÉS A LA PLANA DE VIC.

POCS DIES DESPRÉS, ES CELEBRÀ A MANLLEU UN BANQUET EN HONOR DEL DIPUTAT ELEGIT: MÉS DE CENT COBERTS A VINT-I-CINC PESSETES CADA UN —QUANTITAT FABULOSA PER A L'ÈPOCA. HI HAGUÉ ELS DISCURSOS DE RIGOR, SEMPRE TAN DIVERTITS, I A MI EM TOCÀ DE RECITAR UNA POESIA EN HONOR DEL DIPUTAT, UNA ENCANTADORA POESIA, DE LA QUAL NOMÉS RECORDO —HAN PASSAT TANTS ANYS!— ELS DOS DARRERS VERSOS, SUBLIMS, QUE DEIEN:

VISCA DON PERE BOSCH LABRÚS!

VISCA TAMBÉ LA INDÚSTRIA CATALANA!

JOSEP PLA, UN SENYOR DE BARCELONA, SELECTA, BARCELONA, 1953 (2A), p. 17, 26-29, 68-72